

Ulla Klötzer 24.10.2009

MITEN SITTEN KÄVIKÄÄN – TOIMINTA TÄNÄ PÄIVÄNÄ

Naiset Rauhan Puolesta on koko 30-vuoden olemassaolonsa ajan osallistunut aktiivisesti, ja erityisesti naisiin kohdistuvaan rauhan toimintaan sekä perinteiseen rauhantyöhön. On kirjoitettu kannanottoja, osallistuttu mielenosoituksiin sekä kansainvälisiin seminaareihin ja kokouksiin jne.

Voi kai valehtelematta väittää, että 80-luvulla Naiset Rauhan Puolesta liikkeen painopisteenä oli perinteisen rauhantyön laajentaminen naisnäkökulmalla.

Pohjoismainen yhteistyö oli merkittävä, liikkeen aktiivit osallistuivat Naisten Rauhankulkueisiin Kööpenhaminasta Pariisiin vuonna 1981, Tukholmasta Leningradiin, Moskovaan ja Minskiin 1982, sekä Oslost New Yorkiin ja Washingtoniin 1983.

Tämän lisäksi järjestettiin vuonna 1984 Ruotsissa Skarpnäksgårdissa pohjoismaisten, amerikkalaisten ja neuvostoliittolaisten naisten rauhanleiri, ja useina vuosina tämän jälkeen seminaareja ja konferensseja joihin osallistuivat pohjoismaisten rauhannaisten lisäksi naisia USA:sta ja Neuvostoliitosta.

EU:n militarisointi

Uutena haasteena tuli 1990-luvun alussa keskustelun herättäminen silloisen EY:n, nykyisen EU:n patriarkaalisesta rakenteesta sekä nopeasti etenevästä militarisoinnista.

Kaikissa uusissa, EY/EU:n tehtäväkenttää laajentavissa ja syventävissä sopimuksissa; Maastrichtin sopimuksessa 1992, Amsterdamin sopimuksessa 1997, sekä nyt ajankohtaisessa Lissabonin sopimuksessa, EU on edennyt askel askeleelta kohti keskitettyä päätöksentekoa ja yhteistä puolustusta.

Sen tiimoilta Naiset Rauhan Puolesta – liikkeessä aktiivisesti toimivat naiset osallistuivat seitsemän vuoden ajan Itä-Euroopan bussikiertueisiin, jonka tiimoilta järjestettiin EU:ta ja sen militarisointia kriittisesti tarkastelevia keskustelutilaisuuksia, katutapahtumia (katuteatteria) sekä konferensseja useissa eri kaupungeissa.

EU-asiat ovat nyt, Irlannin Lissabon-sopimuksen toisen kansanäänestyksen jälkeen, todella ajankohtaisia. Tällä kertaa kansanäänestys päättyi kyllä-puolen voittoon. Nyt sopimuksen ratifiominen kaikissa jäsenmaissa on vain ajan kysymys.

Sopimuksen alkuperäinen nimi oli ”sopimus Euroopan perustuslaista”, mutta nimi muutettiin Lissabonin sopimukseksi, koska sana perustuslaki, joka viittaa valtiorakenteeseen, herätti kriittistä keskustelua ympäri EU:ta. Sopimuksen sisältö sen sijaan on lähes 100 prosenttisesti sama kuin ennen.

Näin totesi Lissabonin sopimuksen, eli perustuslain nk. ”isä” Giscard D’Estaing kesäkuussa 2007 Le Monde –lehdessä:

”Julkinen mielipide tullaan ohjaamaan siten, että se hyväksyy tietämättään niitä esityksiä, jotka emme uskalla esittää heille suoraan...Kaikki aikaisemmat esitykset tulevat olemaan uudessa tekstissä, mutta jollain tavalla piilotettuina ja verhoiltuna... Mikä (aikaisemmin) oli vaikeata

ymmärtää tulee olemaan äärimmäisen käsittämätöntä, mutta sisältö (substanssi) on pysynyt ennallaan.”

Lissabonin sopimus on liittovaltiosopimus.

EU:sta tulee oikeushenkilö, joka voi solmia kansainvälisiä sopimuksia jäsenvaltioiden puolesta.

EU voi esimerkiksi liittyä Naton jäseneksi.

Määräenemmistöpäätösten käyttöönotto vie pieniltä jäsenmailta niiden, jo entuudestaan pienen päätösvallan unionissa.

Militarisoimalla EU:ta siitä rakennetaan suurvaltaa.

Sopimuksen artiklassa 28 sanotaan että:

“Yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsittää unionin asteittain määriteltävän yhteisen puolustuspolitiikan.”

Siinä sanotaan myös, että:

“Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen.”

Artiklassa jäsenvaltiot sitoutuvat myös käyttämään rahoja sotilaallisiin tarkoituksiin. Artiklan teksti kuuluu:

“Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan. Puolustusvoimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta sekä puolustusmateriaaleista vastaava virasto, jäljempänä ’Euroopan puolustusvirasto’, määrittää operatiiviset tarpeet, edistää niiden täyttämiseen tähtäviä toimia, myötävaikuttaa puolustusalan teollisen ja teknologisen perustan vahvistamiseksi tarpeellisten toimenpiteiden määrittämiseen ja tarvittaessa toteuttamiseen, osallistuu voimavaroja ja puolustusmateriaalia koskevan eurooppalaisen politiikan määrittelyyn sekä avustaa neuvostoa sotilaallisten voimavarojen parantumisen arvioinnissa.”

Myös NATO-yhteys tulee artiklassa selväksi:

“Tämän alan sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninä oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.”

Kaikki nämä - ja monet muut asiat ovat vaikuttaneet siihen - että Naiset Rauhan Puolesta –liikkeen aktiivit ovat osallistuneet, ja edelleen osallistuvat, EU:ta kritisoivaan toimintaan.

EU ja atomiteollisuus

Naiset Rauhan Puolesta on 90-luvun alusta lähtien myös muilla tavoin huomattavasti laajentanut tapansa käsitellä rauhankysymystä, militarismia sekä naisnäkökulmaa.

Kun perustaksi rauhantyölle otetaan YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, sekä erityisesti sen artikla 3, jossa sanotaan, että: “Kullakin yksilöllä on oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen”, on rauhanliikkeen otettava kantaa myös muuhun elämää uhkaavaan toimintaan kuin sotaan.

Näin ollen Naiset Rauhan Puolesta liikkeen aktiivit ovat perinteisen rauhantyön ohella myös osallistuneet sekä kansallisella että eurooppalaisella tasolla toimintaan, joka liittyy atomiteollisuuden koko elinkaareen ja sen ongelmien esilletuomiseen.

Lissabonin sopimuksen pöytäkirjassa 2 muistutetaan EU-jäsenmaita velvoittavasta EURATOM-sopimuksesta ja todetaan, että ”on tärkeää, että Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen määräykset tuottavat edelleen täysimääräisesti niillä olevat oikeusvaikutukset.”

Euratom sopimuksen ensimmäisessä artiklassa todetaan että:

“Yhteisön päämääränä on toteuttamalla ydinteollisuuden nopeaa rakentamista ja kasvua varten tarvittavat edellytykset myötävaikuttaa elintason nousuun jäsenvaltioissa ja yhteyksien kehittämiseen muiden maiden kanssa.”

Euratom sopimus kattaa kaikki EU:n jäsenmaat huolimatta siitä tuottavatko jäsenmaat energiaa atomivoimalla vai ei. EU:n nykyisistä jäsenmaista 12 maata eivät tuota sähköä atomivoimalla (Irlanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kypros, Latvia, Luxembourg, Malta, Portugali, Puola, Tanska, Viro). Viidessä maassa on tehty päätös atomivoimasta luopumisesta; Belgia, Espanja, Hollanti, Ruotsi, Saksa).

Silti kaikkien on osallistuttava EURATOM:in kustantamiseen ja toimintaan. Tämä on aiheuttanut voimakasta kritiikkiä Itävallassa, jossa toimii liike Itävallan eroamisen puolesta EURATOM:ista.

Atomivoima ja atomiaseet ovat siiamilaiset kaksoset

Tämän johdosta perustettiin vuonna 2000 Naiset Atomivoimaa Vastan ryhmä, joka tekee yhteistyötä samankaltaisten ryhmien ja järjestöjen kanssa Suomessa ja ulkomailla.

IAEA:n tiedonannossa 40/4/1998 (A Radiological Legacy, Abel J. Gonzalez) voidaan lukea:

“Atomiaseiden tuotanto edellyttää, että tietty määrä rikastettua uraania tai plutoniumia varmistetaan fissiota, ja tritiumia sekä raskas vetyä, fuusiota varten. Sotilaallisen tuotannon polttoainekierto on samankaltainen kuin rauhanomaisten sähköntuotanto-ohjelmien: Uraanin louhinta ja –käsittely, rikastaminen, polttoaineen valmistaminen, materiaaleja tuottavien reaktoreiden käyttö sekä käytetyn polttoaineen jälleenkäsittely plutoniumin erottelemiseksi.”

Uraanin louhinta tuottaa raaka-ainetta sekä siviilikäyttöisten reaktoreiden polttoainetta että atomipommeja varten. Uraanin louhiminen ja jalostaminen tuhoaa ympäristöä ja ihmisten terveyttä. Tämän johdosta Naiset Rauhan Puolesta –liike on aktiivisesti osallistunut uraanilouhinnan vastustamiseen Suomessa ja muualla.

Suomessa kansainväliset kaivosyritykset, ranskalaisen Arevan sekä kanadalaisperäisen Namuran johdolla, toimivat aggressiivisesti uraanilouhinnan puolesta etenkin Pohjois-Karjalassa, Kuusamossa ja Lapissa.

Jos Suomessa avataan kaivoksia, joissa louhitaan uraania, joka viedään ulkomaille jalostettavaksi, on mahdotonta tietää mihin tarkoituksiin tämä uraani jalostetaan. Siis Suomesta peräisin oleva uraani saattaa myös joutua Ranskan tai Englannin sotateollisuuden käsiin.

Naiset Rauhan Puolesta on osallistunut uraanilouhintaa vastustavaan toimintaan muun muassa tuottamalla näyttelyn uraanin elinkaaresta ja sen tuottamista ongelmista. Näyttely on ollut esillä monella paikkakunnalla, missä uraanilouhinta on ajankohtainen.

Liikkeen aktiivit ovat myös osallistuneet mielenosoituksiin sekä erilaisiin kokouksiin ja tapahtumiin uraanilouhintaa vastaan.

DU-, eli uraaniaseet

Siviilikäyttöisten reaktoreiden polttoaineen tuotantoprosessi sisältää monta vaihetta, jotka uhkaavat ympäristöä ja ihmisiä.

Tässäkin prosessissa yhteys aseisiin on täysin kiistaton. Siviilikäyttöisten reaktoreiden polttoaineen tuotantoprosessin sivutuotteena syntyy köyhdytettyä uraania, josta tehdään radioaktiivisesti ja myrkyllisesti myrkyttäviä uraani- eli DU-aseita.

DU:n puoliintumisaika on 4,5 miljardia vuotta – aurinkokuntamme ikä.

Rikastamisasteesta riippuen syntyy yhtä tonnia reaktoripolttoainetta kohden suuri määrä köyhdytettyä uraania. 1.300 MW:in reaktorin kohdalla syntyy vuosittain noin 210 tonnia köyhdytettyä uraania.

Myös käytetyn polttoaineen jälleenkäsittelystä saadaan köyhdytettyä uraania.

Atomisteollisuudelle tämä on jätettä, jonka huolehtiminen on kallista. Käyttämällä jätettä aseisiin atomivoimateollisuus säästää sijoituskustannuksissa ja aseiteollisuus saa lähes ilmaista raaka-ainetta äärimmäisen tuhoisiin aseisiin.

Mitä enemmän atomivoimaloiden polttoainetta tuotetaan, sitä todennäköisemmin DU-aseet leviävät eri puolille maailmaa.

Ainakin 20 maata omistaa uraaniaseita, joiden käyttö on humanitaarisen lain vastaista (Iso-Britannia, USA, Ranska, Venäjä, Kreikka, Turkki, Israel, Saudi Arabia, Bahrain, Egypti, Kuwait, Pakistan, Thaimaa, Irak ja Taiwan).

USA:n aseista suurin osa sisältää uraania, ohjukset, täsmäaseet eli älypommit, ei-ohjattavat tyhmat pommit, luodit, panssarivaunujen kuoret sekä risteilyohjukset.

USA ja Iso-Britannia käyttivät näitä aseita – tietoisina niiden vaarallisuudesta – Persianlahden sodassa ja Irakin sodassa. NATO käytti uraaniaseita Kosovossa, Serbiassa, Bosniassa ja Afganistanissa. Israel on hyvin todennäköisesti käyttänyt niitä sekä Libanonissa että Gazassa.

Kansainvälisen Rikostribunaalin Afganistania koskevassa kokouksessa Tokiossa joulukuussa 2003, Lauren Moret, sotateollisuuden Livermore Lab tutkimus-instituutin entinen geologi totesi, että Afganistanissa käytettyjen DU-aseiden aiheuttama radioaktiivisuus tulee ilman, veden ja ruuan kautta leviämään myös Iraniin, Pakistaniin, Turkkiin, Turkmenistaniin, Uzbekistaniin, Venäjälle, Georgiaan, Azerbaidjaniin, Kazakstaniin, Kiinaan sekä Intiaan.

Muiden sotien kautta aseiden radioaktiivisuus on levinnyt myös Saudi-Arabiaan, Syyriaan, Libanoniin, Palestiinaan, Israeliin sekä Balkanin alueelle.

Elokuvantuottaja Frieder Wagner kuvaili tilannetta seuraavasti Zeit-Fragen –lehdessä kesäkuussa 2006:

” Bagdadin ja Basran lastensairaaloissa olen nähnyt kauhistuttavia kuvia, jotka vielä tänä päivänä seuraavat minua unissani: vastasyntyneitä vauvoja ilman silmiä, ilman nenää, ilman päätä, ilman käsiä ja jalkoja. Vauvoja, joiden sisäelimet kasvoivat säkissä kehon ulkopuolella. Kaikki nämä vauvat kuolivat vain muutaman tunnin tai päivän päästä syntymästään.”

Robert J. Koehler, palkittu Chicagolainen lehtimies, julkaisi vuonna 2004 armottoman artikkelin Afganistanista.

Artikkelin otsikko oli osuvasti ”Hiljainen kansanmurha”.

Nuha Al Radi, tunnettu irakilainen naistaitelija ja –kirjailija, joka kuoli leukemiaan syyskuussa 2004, kirjoitti Persianlahden sodan jälkeen tunnetuksi tulleissa Bagdadin päiväkirjoissa näin:

”Kaikki näyttävät kuolevan syöpään. Joka päivä kuulee uudesta tuttavasta tai ystävistä, joka on kuolemaisillaan. Kuinka monta muuta ihmistä kuolee sen lisäksi sairaaloissa, ihmisiä joita ei tunne? Ilmeisesti yli 30 prosenttia irakilaisista kärsii syövästä ja lukemattomat lapset leukemiasta. Se köyhdytetty uraani, jonka amerikkalaiset pommitukset ovat jättäneet jälkeensä maahamme, on tehnyt Irakista syvällä saastuneen maan. Vielä satojen vuosien päästä uraani tulee aiheuttamaan vahinkoa Irakissa ja sen ympärillä olevilla alueilla.”

Moni vastuullisesti toimiva tiedemies ja jotkut lehtimiehet/naiset ovat herättäneet keskustelua uraaniaseista. Näin on tehnyt myös monesta ympäri maailmaa toimivasta järjestöstä koostuva kansainvälinen uraaniaseiden kieltoa vaativa koalitio, International Coalition to Ban Uranium Weapons, joka on vedonnut YK:hon sekä eri maiden hallituksiin ja parlamentteihin vaatien sopimusta täysikiellosta uraaniaseille.

Joulukuussa 2008 YK:n yleiskokouksessa 141 maata äänestivät päätöslauselman puolesta, joka kehottaa kaikkia jäsenvaltioita jatkotutkimuksiin ja niiden raportoimiseen oman maansa osalta YK:n pääsihteerille.

USA, Englanti, Ranska ja Israel äänestivät päätöslauselmaa vastaan.

34 maata pidättäytyi äänestämästä, niiden joukossa Ruotsi, Tanska sekä Venäjä.

Etenkin Edelleen ei ydinvoimalle –kansalaisliike, Anna-Liisa Mattsoffin johdolla mutta myös Naiset Rauhan Puolesta liike, on tehnyt tämän asian puolesta uskomattoman hienoa työtä Suomessa. Yhteistyössä on järjestetty tilaisuuksia ja näyttelyitä tämän asian tiimoilta.

Atomiteollisuuden eteneminen on pysäytettävä

Vähintään 40 maata, jotka ovat teollistumassa – Lähi-Idästä Etelä-Amerikkaan – ovat antaneet YK-virkamiesten ymmärtää, että ovat kiinnostuneita aloittamaan atomivoimaohjelmia.

Näiden joukossa Yhdistyneet Arabiemiirikunnat, Libya, Algeria, Marokko, Jordania, Turkki sekä Egypti ovat ilmoittaneet halunsa investoida atomivoimaan.

Vahvaa tukea nämä valtiot saavat Ranskan presidentiltä Nicolas Sarkozylta.

Vähintään kuusi maata ovat viimeisten viiden vuoden aikana ilmoittaneet olevansa erityisen kiinnostuneita aloittamaan sekä rikastamis- että jälleenkäsittelytoimintaa.

Mutta yllätys, yllätys tukea tulee myös Suomesta.

Tammikuussa 2009 Keskustan ympäristöministeri Paula Lehtomäki ylisti Arabiemiraattien virallisen uutistoimiston WAM:in haastattelussa atomivoimaa. Lehtomäki kertoi Suomen olevan valmis yhteistyöhön Arabiemiraattien kanssa rauhanomaisen atomivoiman tuotantoprojekteissa, sillä Suomi on maailman johtavia maita alalla (YLE Uutiset 7.1.09).

Kerrottakoon, että kun eduskunnassa äänestettiin lisä-atomivoimasta, eli OL 3:sta toukokuussa 2002, kansanedustaja Paula Lehtomäki äänesti projektia vastaan.

Ulkomaankauppa- ja teollisuusministerinä Lehtomäki siunasi helmikuussa 2005 tämän maailman suurimman prototyypireaktorin rakentamisen!

Lopuksi

Yli viisikymmentä vuotta sitten Albert Einstein esitti varoituksen atomiteknologian vaaroista kun hän totesi, että:

”Atomin halkaiseminen on muuttanut kaiken paitsi ajattelutapamme, ja sen takia ajelehdimme kohti ennennäkemätöntä katastrofia.”

Uudempi varoitus esitettiin englantilaisessa Guardian lehdessä 16.3.2009, jossa arvostettu Oxford Research Groupin tutkija Frank Barnaby korosti atomiteknologian leviämisen vaaroja sekä varoitti sen johtavan ”atomianarkiaan”.

Barnabyn mukaan mikä maa tahansa, joka ottaa käyttöön uusia atomivoimaloita, saisi helposti käyttöönsä plutoniumia.

Hän varoitti myös uraanin ehtymisestä ja sen tyyppisistä reaktoreista, joita Ranskan EDF haluaa rakentaa Englannissa, eli EPR-reaktoreista, joissa voidaan käyttää polttoaineena MOXia, siis polttoainetta joka sisältää plutoniumia.

Barnabyn mukaan nämä reaktorit johtavat kasvavaan kiinnostukseen jälleenkäsitellä käytettyä polttoainetta, mikä taas johtaa plutoniumin määrien kasvamiseen.

Barnaby siis varoittaa juuri siitä reaktorityypistä, joka rakennetaan Olkiluotoon!

On surullista todeta, että Suomen päättäjät eivät ole ottaneet näitä, ja lukuisia muita varoituksia vakavasti.

Mutta toisaalta on ilo todeta, että kansalaisten keskuudessa on, monen vuoden passiivisuuden jälkeen, viimeisten viiden vuoden aikana tapahtunut rohkaiseva herääminen.

Kristiinankaupungissa Fennovoima heitettiin ulos kaupungista monen sadan ihmisen yleisötilaisuudessa helmikuussa 2008.

Elokuussa 2008 piispa Ville Riekkinen saarnasi uraanilouhintaa vastaan Enon kirkossa.

Berliinissä marssi 55.000 ihmistä atomivoimaa vastaan syyskuussa 2009.

Toivotaan, että tämä herääminen vie voittoon – eli atomiteollisuuden etenemisen pysäyttämiseen!

Mutta muitakin haasteita on paljon; EU:n militarisoinnin pysäyttäminen, koko sotateollisuuden häikäilemättömyyden julkituominen, voimakkaan rauhankulttuurin rakentaminen ja erittäin tärkeä asia nimittäin Ydinsulkusopimuksen arviointikonferenssi New Yorkissa toukokuussa 2010.

Silloin voimme yhtyä Footprint for Peace ryhmään, joka viime kesänä kulki WHO:n pääkonttorista Genevestä Brysseliin vaatien atomiteollisuuden lakkauttamista ja kertoen uusiutuvista energiamuodoista ja rauhasta. Ensi keväänä ryhmä kulkee Oak Ridge'n (Tennessee) laitoksesta, jossa halutaan laajentaa uraanin rikastamisprosessointia, New Yorkiin Ydinsulkukonferenssiin.

Tänä iltana juhlitaan, mutta huomenna käärimme hihat ylös ja jatketaan kamppailua paremman tulevaisuuden puolesta!

